

НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ

(1882—1953)

БИО-БИБЛИОГРАФСКИ УКАЗАТЕЛ

Смолян, 1984 г.

ОКРЪЖНА БИБЛИОТЕКА — СМОЛЯН

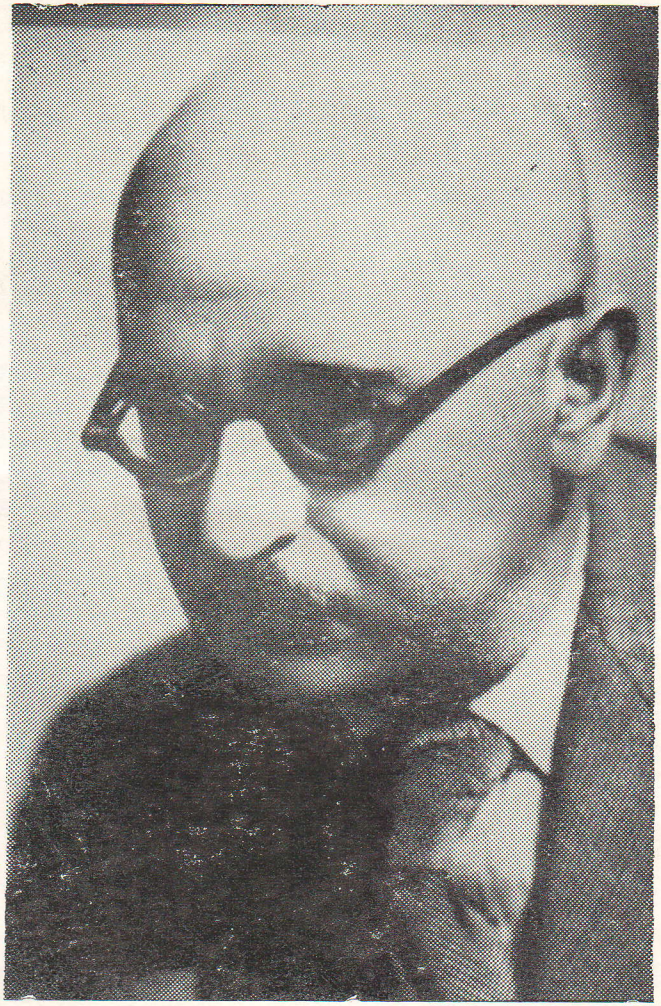
НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ
(1882-1953)

Био-библиографски указател

1984

Съставители МАРИЯ КЕРЕЧЕВА
МАГДАЛЕНА ДОБРИКОВА

Редактор ИВАН СТАВРАКЕВ

Николай Врачев (1882–1953)

ПРЕДГОВОР

Биобиблиографията "Николай Врачев" се издава по повод 100-годишнината от рождението на видния родопчанин-писател, преводач, общественик, чието най-значително дело остава издаваната библиотека "Ралица", включваща около 50 заглавия преводи на най-доброто от световната литература.

Изданието включва обзорен материал за живота и творческия път на Николай Врачев и библиография. Библиографията съдържа следните раздели: 1. Николай Врачев - автор, редактор, преводач, съставител на всички отзиви за съответните произведения. Поради обстоятелството, че много от заглавията имат по няколко издания, намерихме за по-уместно подреждането на материалите да бъде азбучно. В хронологичен ред са представени материалите от следващите раздели: 2. Статии от Н.Врачев и 3. Общи материали за Н.Врачев. Изданието е придружено с именен показалец. Включени са материали, публикувани до края на 1983 г.

Целта на изданието е да представи цялостното литературно творчество на Врачев, приносът му в историята на българския превод. Адресирана е към специалисти-литературоведи и краеведи.

ЗАСЛУЖЕНА ПОЧИТ

По повод на 100-годишнината от рождението и 30-годишнината от смъртта на видния книжовник, писател-преводач и общественик Николай Врачев, на 15 февруари 1983 г. в Смолян, читалище "Кирил Маджаров", се състоя тържествено юбилейно събрание, организирано от Окръжния и Общинския комитет на БКП, Окръжния съвет за култура и Окръжния съвет за народна просвета. Присъствуваха членовете на Бюрото на ОК на БКП, на Изпълнителния комитет на ОНС и други окръжни и градски ръководители.

Доклад за живота и творческото дело на Николай Врачев изнесе Никола Примовски - зав.отдел "Пропаганда и агитация" на ОК на БКП.

Оповестено бе, че имайки предвид приноса на Н.Врачев за развитието на родопската книжовност и краезнание, неговата народополезна литературна, преводаческа, културно-просветна и обществена дейност, Бюрото на ОК на БКП е взело следното решение:

Първо. След завършване на реставрирането на централната част на кв. Устово в родната къща на Н.Врачев да се уреди музейна сбирка на родопските книжовници, в която да намери място и неговият живот и творчество.

Второ. На подходящо място в района на родната му къща да се постави бюст на Н.Врачев.

Трето. Улицата, на която се намира къщата му, да се преименува на неговото име.

Четвърто. На дома, в който е живял на ул. "Аспарух" № 67, София, съгласувано със съответните компетентни органи, да се постави паметна плоча.

Пето. Да се направи предложение за издаване избрани съчинения на Н.Врачев.

Изпълнена бе литературно-музикална програма с творби от юбиляра.

Във фоайето на читалището беше уредена фотодокументална изложба за Н.Врачев, изготвена от Окръжния държавен архив със съдействието на Окръжния исторически музей и Окръжната библиотека. Слово произнесе зам. председателят на ИК на ОНС Роман Романов. Директо-

рът на ОДА Андрей Печилков запознa присъствуващите със съдържанието на експонираните документи и книги.

Пред гроба на Н.Врaнчев се състоя възпоменателен митинг, на кой то говори председателят на ОСК Евтим Герзилов. Бяха поднесени венци от името на ОК на БКП, ОбПК, ОСК, ОСНП, образцово читалище "Кирил Маджаров", ЕСПУ "Стойо Шишков", от сродниците и близките на писателя.

ВИДЕН РОДОПОВЕД И ПИСАТЕЛ ГРАЖДАНИН

Писателят, общественикът и културно-просветният деец Николай Врачев Хаджичонев има свое достойно място в духовната история на нашия народ. Не ще помръкнат през годините и зиг-загите на времето, качествата му на човек с високи морални добродетели, с неподкупна гражданска съвест, с природна надареност, която намира проявление в неговото забележително творческо дело.

Роден на 20 януари 1882 година в будното занаятчийско селище Устово (сега квартал на град Смолян), расъл в здрава патриотична семейна и обществена среда, влюбен в хубостите на своя бащин край с неговите чудни песни и звучни меки говори, в мъдростта и богатството на старинните български традиции, той остава до края на живота си дълбоко свързан със здравите демократични среди на народа, с големите проблеми и вълнения на своето време.

Бащата на писателя Врачо Хаджичонев е верен другар и сподвижник на Петко войвода, изявен деец на Македоно-Одринското революционно движение, смел борец за окончателното избавление на Родопския край и други български покрайнини от ръждясалите вериги на османския поробител. На страната на борците за народна свобода за стават и неговите братя, роднини и близки. По време на Априлското въстание, на освободителната Руско-турска война, а и след това, къщата му е едно от свърталищата на комити и бунтовници.[1]

Такова потекло, такава родолюбива кръв не може да не окаже своето въздействие върху подрастващия юноша.

Николай Врачев завършва основното си образование в Устово и Чепеларе. Повечето от неговите учители са били всеотдайни просвети тели-възрожденци, които оказват решаващо влияние за формиране на обществените възгледи и културните интереси на бъдещия писател. Ярка следа в неговото съзнание оставя Никола Герджиков – "млад момък – разказва по-късно Н.Врачев, – който си дойде изпърво със своята ученическа униформа от одринската гимназия, с червени ширити обточе на, а сега виден лекар в Швейцария и тачен гражданин и обществе – ник."[2] Той си спомня с благодарност и признателност и за райковския учител Димитър Мавров, който пръв забелязва литературните му

наклонности и настоявал пред баща му да го изпрати в "по-високо училище". Врачев особено много уважавал и поддържал връзки още с известния учител-революционер Илия Бялковски,[3] боен другар и съратник на Васил Левски.

Като ученик в пловдивската мъжка гимназия изпитва благотворно то влияние на своя любим учител по руски език Димитър Благоев. Дя дото става завинаги негов кумир и идеен покровител. И по-късно със захлас слуша беседите му в работническия клуб на ул. "Цар Симеон" в столицата. След време ученикът характеризира своя незабравим учител по следния начин: "Научен дух и желязна логика, упоритост и жилавост в характера, работливост, простота и скромност и най-сетне сърце, което се възхищава от всичко хубаво и велико и което бие заедно със сърцата на милионите страдащи люде от цялата земя. Черти, които могат да легнат в основата на живот и дейност у един велик човек."[4]

През 1903 г. е приет за студент в Софийския университет "Климент Охридски", историко-филологически факултет. След освиркването на цар Фердинанд от българските студенти през м.януари 1907 г., университетът е затворен. Врачев продължава висшето си образование в Лайпциг. Наред с класическите художествени произведения тук той усилено чете и изучава прогресивна обществено-политическа литература и се оформя като един от първите социалисти в Родопите.

Своята обществено-политическа и педагогическа дейност започва като учител по литература в одринската гимназия "Д-р Петър Берон". След това учителствува в пловдивската гимназия. За участие в железничарската стачка завинаги е уволнен като учител. По това време развива активна дейност в защита на победилата революция в Русия и организира акция за събиране на храна и средства за гладуващите съветски братя в Поволжието. Има данни, че през 1921 г. е участвувал в партийната конференция на Рожен.[5] В знак на солидарност с въстаналите работници и селяни през бунтовната 1923 г. предизвикателно носи червена руска рубашка и изнася пламенни беседи и лекции, с които разобличава зверствата на фашистката диктатура.

Общественикът с будна гражданска съвест, широка култура и солидна педагогическа подготовка най-ярко се изявява, когато по настояване на писателя Тодор Влайков и други видни творци и културни деятели е назначен за окръжен училищен инспектор в Смолян през 1929-1930 г.

Макар и преследван заради комунистическите си убеждения, не-

прекъснато клеветен, подозиран и спъван в своята дейност, Н.Врачев се откроява като крупна фигура в учебното дело. Идването му в Родопския край се посреща с възторг и одобрение от прогресивното местно учителство. За кратко време въвежда съществени новости в образованието, по-важни от които са: издигане ролята на училищните настоятелства, подпомагане на бедните ученици чрез разкриване на трапезарии, повишаване културното равнище на учителя и най-дей ното му включване в обществено-политическия живот и т.н. Като се прибави и предпочитанието му към учители с подчертано левичарски убеждения, може да се обясни защо само една година и половина след назначаването му е уволнен от тогавашния министър на просветата - кръволока Цанков.

Новината бързо се разнася и взема характер на политически акт. Към София потича поток от телеграми и протестни изложения от целия окръг и други краища на страната. На страниците на местния и централния печат изразяват своето негодувание видни писатели, учители, обикновени граждани. Самият Врачев се държи дръзко, непреклонно и го възприема като отмъщение за комунистическите му възгледи и неот говарящи на официалната политика действия, извършени от негова страна в областта на учебното дело. В изложение от 20.II.1931 г. до Александър Цанков той гневно заявява: "Господин министре, Вие сте професор по право. Има ли случай в съдебната процедура да се осъжда човек, та бил той и най-големият престъпник, без да се земат неговите показания? Какво да кажем за случая, когато пред Вас не бе никакъв престъпник, а един скромен работник в областта на българската култура от редица години насам?"[6] По повод на обвинението, направено лично от Радославов, че протестите били "заръчани", Врачев отговаря в същото изложение: "Бъдете уверени, господин министре, че с тия думи Радославов каза не само една обида, но и една истина. Тия телеграми аз не ги поръчах, те бяха плод на ед но спонтанно чувство на възмущение... По тоя случай министерството обиди самото това честно население и показа, че то малко се ин тересува от волята на народа и от неговото просветно дело. И не си направи труд, и след това поне да провери "заръчаните" телеграми. Населението, което отдавна мисли, че държавата не иска и да знае за него, сега изгуби окончателно вяра в нея. Право или криво, то мисля, че държавната власт нарочно избягва да оставя да служат между него негови народни люде. Грях Ви на душата за тая негова невяра!"[7]

В друго изложение от 2.II.1931 г. до министъра на вътрешните работи Врачев протестира, че заместник-полицейският инспектор Лалев в Смолян го е викал в полицията и с грубости и заплахи му е търсил обяснения за публикуваната във в."Учителско дело" негова статия "Учебното дело в Пашмаклийско". "Мисля, че предназначението на полицията – гневно възкликва той – не е да тормози гражданите за това, че са си дали труд да напишат нещо с оглед на научност и са имали доблест да го обнародват с подписа си. Мисля на секи случай, че дори да съм обидил с нещо някого, прокурорът само има право да ме подведе под отговорност..."[8]

Изпитал много обиди, клевети и злепоставяния, Врачев е принуден да напусне любимия си роден край и се върне в София, където се посвещава изцяло на писателска дейност. Къщата, в която живее до края на живота си (ул. "Аспарух" № 67, тел. 8-24-47) е на известния наш учен д-р Кръстьо Кръстев, редактор на излизалото в продължение на седемнадесет години сп. "Мисъл". При своя духовен водител на времето тук са идвали членовете на литературния кръг Пенчо Славейков, П.Ю.Тодоров, П.К.Яворов, а по-късно и Добри Немиров, с когото Врачев поддържал най-близки дружески връзки.[9] Години наред в тази къща е била редакцията на антифашисткия вестник "Родопска мисъл", издаван от Ан.Примовски, започнал да излиза през 1933 г. и спрян от властта през 1940 г. като комунистическо издание. Нему Врачев бил литературен съветник и един от най-редовните и авторитетни сътрудници. Квартирата на известния вече писател и общественик е била свърталище и за голяма част от прогресивните родопски студенти, които тогава учели в столицата.

Най-значителното литературно дело на Врачев е издаваната в продължение на десетки години библиотека "Ралица", предназначена най-вече за ученици от горните класове. С нея той се извисява сред предшествуващите ю родопски книжовници и спечелва името на един от големите български преводачи и познавачи на класическата западноевропейска и световна литература. Поредицата започва да излиза с превода на "Перси" от Есхил и достига близо 50 заглавия. Отделните книги могат да се групират в три вида:

Първо. Преводи на цели художествени произведения – "Перси", "Крал Лир", "Чайлд Харолд", "Фауст" (първа част), "Ад", "Манфред", "Макбет", "Хамлет", "Сид", "Тартюф", "Евгений Онегин", "Страданията на младия Вертер", "Вилхелм Тел", "Едип цар", "Прикованият Прометей" и други, повечето преведени от оригинал.

Второ. Най-хубавото от отделни творби – "Песен за Ролана", "Ене ида", "Дон Кихот", избрани песни от "Илиада" и "Одисея" и т.н.

Трето. Отбор стихотворения от нашите най-големи поети и писате ли – "Поезията на Христо Ботев", "Лириката на Иван Вазов", "Поезия та на Петко Славейков", "Из "На острова на блажените" от Пенчо Сла вейков", стихотворения на Любен Каравелов, различни литературни ан тологии и други, придружени с бележки, коментар или обширни обзори за отделни автори.

Библиотека "Ралица" завършва с пълен превод в стихове от старо гръцки на "Илиада" и "Одисея", които се открояват като връх в пре-водаческата дейност на Врачев. Преведени на хубав, чист и звучен български език, използвайки отделни колоритни думи и от народните говори, особено родопски, те са оценени високо от нашата литератур на критика. Най-ласкави са отзивите за "Илиада", която се оценява като явление в тогавашния културен живот. В предговор към едно от изданията на тази класическа творба Врачев разказва с благодар-ност и признателност за своя близък приятел и виден български пи-сател Тодор Влайков, който непрестанно го е подтиквал и насърчавал в тази трудна дейност.[10]

Целта на библиотека "Ралица" е да запознае читателите – особе-но учащите се младежи – с най-хубавото, с най-ценното и прогресив-ното от нашата и световната класика. По този начин нейният уредник и издател се противопоставя на широко разпространената официална булевардна литература, която се явява идейно оръжие в ръцете на уп равляващата буржоазно-капиталистическа върхушка. Във време на онази свирепа фашистка диктатура да прокламираш прогреса и хуманизма, да възвисяваш непокорството и свободолюбието като морални добродете-тели, да популяризираш примера и борбата на дейците от национално-освободителните движения като висша обществена поука означава, че имаш гражданска съвест, че стоиш на здрави политически и естетичес ки позиции. Това е принос за патриотичното и художественото възпи-тание на подрастващата българска младеж в един особено тежък период от нашето минало.

В многообразното книжовно дело на Врачев значимо е мястото и на другата уреждана от него библиотека "Забава и поука" (1924-1943).

Врачев не бе само един от най-образованите за времето си мест ни книжовници, но и вещ познавач на родопската душевност и бит, го лям ценител на богатото фолклорно наследство. Тази любов и дълбоко

преклонение пред плодовете на народния гений той носеше в сърцето си от най-ранна, детска възраст. Те са вселени с майчиното мляко, с потомствената художествена традиция, с познаването на най-хубавото от световната литература, което оформя нежната му поетическа същност и своеобразен творчески натюрел. Особено родопските песни и гайди за него бяха образен свят, недостижимо изкуство, всякога желана и нужна раздумка, жалба по младост, по неизживяно семейно щастие.

Той се отнася към това неоценимо духовно богатство не просто като любител, а проявява завидна ерудиция на учен и специалист, който има правилен поглед към произхода и особеностите на народното поетическо творчество, разглежда го в тясна връзка с конкретната битова и историческа среда, знае взаимодействието му с художествената литература и изкуство. За него фолклорът е възвишена поезия, образец на народна мъдрост, чист извор на образи, картини, езиково-стилни изразни средства.

Не случайно едно от поредните издания на библиотека "Ралица" - "Най-хубавите народни песни", кн.11, е посветено на българската народна поезия. В предговора към сборника се подчертава, че за "човек, израстнал сред народа, най-скъпото, най-съкровеното и най-мило е това, което е отвъдило у него народното творчество, народната поезия". Чрез приказките и преданията, чрез легендите и песните младите научавали от възрастните за страшни безправни времена, за робене и турчене, за кървави отмъщения на хайдути и комити. Като се имат предвид и високите художествени достойнства, фолклорът - особено "дивната народна песен" - заслужавало да бъде поставена в основата на нашата естетическа и литературна култура.[11]

Вранчев не само по книга изучава нашето фолклорно богатство, а и сам записва песни, прави наблюдения на терен, проучва творческата биография на отделни народни певци и свирци, проследява връзките и влиянието на фолклора върху някои писатели и техните художествени произведения. Най-голямата колекция на събрани от него родопски песни са обнародвани в том XXXIX на СбНУ (1939 г.).

Активна е дейността му като член на Българското народоучно дружество към БАН. Неговите лекции и беседи за нашия фолклор, за прекрасните родопски песни, изнасяни в Пловдив, София и на много други места в страната, са еднакво желани и от по-възрастни, и от млади. Те са посещавани и от такива светила в науката като проф. Александър Балан, проф. Стефан Младенов и т.н.

Врачев дълбоко познава родопския бит и традиции, местните на родни говори, душевността и психологията на родопчани, тяхната древна славяно-тракийско-българска култура, която е устояла на турския натиск за асимилиране по време на петвековното робство и след това влиза като пълноценно градиво в националната ни духовна съкровищница. За него тя е ярко и неопровержимо доказателство за единния народностен произход на цялото население от Родопския край. Със затрогваща любов и уважение той пише за онази част от родопчани, чийто деди и прадеди са изпитали кървавото помохамеданчване, но завинаги са опазили родната българска реч, звучните песни, древните обреди и обичаи. Останали са здрава издънка на дълбокия и жилав български корен.

С народоучната си дейност Врачев продължава богатите традиции в това отношение, завещани от Христо Попконстантинов, Стою Шишков, Васил Дечев. От тях той се учи, възхищава се от трудолюбието и при родната им надареност, от патриотизма и техния възрожденски дух. Особено много цени своя съгражданин Ст.Н.Шишков. По случай неговия седемдесетгодишен юбилей пише: "Той (Шишков-б.м.) е най-самобитният родопски общественик и писател и съчетава в себе си във висока степен онния добродетели, които са притежавали най-добрите от нашите деди и прадеди и които са се създали на местна почва. С други думи, той въплъщава в себе си ценни душевни черти, които са същевременно най-хубавото от това, което е създала изобщо Родопа като своя душевна култура." 12

Но Врачев сериозно се различава от своите предшественици-книжовници. Преди всичко той ги превъзхожда със своя научен светоглед, с широките си филологически познания, с подчертаната индивидуалност на писател-лирик и естет. Той не е просто един добър събирач на духовни ценности, а преди всичко задълбочен тълкувател, изследвач, творец.

Врачев остави завидно публицистично наследство. То се отличава със своята актуалност и злободневност, с острополитическия си характер, с дълбочината и многообразието на вълнуващите го проблеми. Главно във вестниците "Родопска мисъл", "Висини", "Красногор" и в други местни и централни издания той пише по литературни, културно-исторически, стопанско-икономически и други въпроси, свързани най-вече с родния му край. Трайно, значимо и най-постоянно е сътрудничеството му на в. "Родопска мисъл". Почти през цялото съществуване на този антифашистки вестник главно той поддържа рубриката

"Родопска култура", наричайки я гальовно "стълбец".

Най-вече чрез в."Родопска мисъл" е свързано неговото голямо, искрено приятелство, другарство и съвместна творческа дейност с Кирил Маджаров. Младият журналист, поет-комунист и партиен функционер вижда в негово лице своя уважаван литературен наставник и с благодарност го назовава свой "повелител".[13] А Врачев след години си спомня: "Следях отблизо и в София, когато бе студент, и по-късно, когато бе завършил своето право, неговите начални стъпки в живота и неговото литературно творчество. Неведнъж идеше у мене да препише на моята машина някое свое стихотворение или да ми го прочете. И аз се радвах на неговата могъща фигура, на неговата сила и ум, на неговата жизнерадост и виждах как расте и крепне по ум и по тяло."[14] Такава сърдечна дружба и взаимно уважение може да има само между хора, които чувствуват крепко своята идейна, духовна и интелектуална близост.

Литературно-творческият и обществено-политическият портрет на Врачев не би бил цялостен и завършен, ако не се прибави и неговото лично художествено творчество. То не е така обемно и мащабно, както преводаческото му дело – състои се главно от книгите: "По висините на Орфея", "По висините на Родопа", "Там, где лимоните цъфтят", "У дома" и др. Но както никъде другаде тук авторът е излял душата си с всичките й възторзи и благородни пориви; тук той е разкрил в най-пълна мяра възможностите си на талантлив пътеписец и битописател; тук той е показал най-силно и затрогващо неизменната си любов към бащина стряха и роден край.

Пътеписите и разказите на Врачев носят качествата на най-добрите постижения в този жанр. В тях липсва студеното безстрастно описание, хронологичното изброяване на факти, регистрирането на всичко видяно и срещнато. Няма го също тъй характерният битовизъм и енциклопедичност, познати от произведенията на по-старото поколение книжовници. Тук Врачев се откроява преди всичко като дълбоко емоционален писател – откровено и искрено разговаря със самия себе си, оценява и преценява изминатия житейски път, анализира отделни свои действия и постъпки, тъгува за отминало време, за неосъществени мечти... И над всичко се издига безмерната му привързаност към своя народ, към българската земя, към родната му Родопа планина.

Особено добре се посрещат пътеписите му "По висините на Родопа". За тях Димитър Шишманов пише: "Родопската природа с нейните

диви и девствени гори, с широките й пасища, с непрестъпните й върхове, със своеобразните хора, които живеят сред нея, са вярно схванати от Врачев и са предадени с яркост, каквато могат да родят само искрената любов и възторгът. Тясната връзка, която съществува между автора и родните му места, е окриляла перото му и му е позволила с прости думи, чрез обикновения стил на разказване да достигне в някои страници и художествени ефекти и истинска вдъхновеност."[15]

Врачев посреща Деветосептемврийската победа най-радушно. Когато пристигат части на Съветската армия, той им превежда, запознавайки с Родопите. На събрания разяснява мероприятията и политиката на отечественофронтовската власт, разкрива светлите хоризонти, към които води победилата революция. Любима негова тема е социалистическата културна революция и приобщаване на широките слоеве от народа към прекрасния свят на изкуството и литературата. Незабравим момент е и неговото участие в митинга през 1946 г. на площада в Устово, на който говори Васил Коларов – отколешен негов познайник. Макар и на преклонна възраст, продължава активната си писателска дейност до края на своя живот.

На 14 февруари 1953 г. след фатална операция в една от софийските болници[16] той се завърна за последен път в бащиния дом. Но не като гостенин, готов да потегли на далечни пътища, а като моряк, пребродил бурливи морета и океани, гален от слънчеви ласки, брулен от насрещни ветрове и сега зажаднял да остане завинаги в пристанището, от където е тръгнал в живота. Да се слее с родната земя...

БЕЛЕЖКИ

1. Н.Врачев. Моят живот – автобиография, която се пази в личния му архив, 1-2.
2. Пак там, с.2.
3. ОДА-Смолян, микрофилм за Н.Врачев.
4. Б.Кейвански /един от псевдонимите на Н.Врачев/. Димитър Благоев /по случай 21 години от неговата смърт/. – Родопска мисъл, X, 10 юни 1945, № 5, с.1.
5. Рж.Ст.Сивриев. Николай Врачев. – Родопи, I /1966/ № 5,18-19. Този факт се сочи в спомените и на други комунисти-ветерани.
6. Из личния архив на Н.Врачев.

7. Пак там.
8. Пак там.
9. Н.Врачев. Добри Немиров. - Р о д о п с к а м и с ъ л,X, 1 ноем. 1945, № 8, с.4.
10. Н.Врачев. Предисловие към първото издание.-Хомер. Илиада /второ издание/, 5-6.
11. Н.Врачев. Предговор.-Най-хубавите народни песни /библиотека "Ралица"-11/, I-III.
12. Н.Врачев. Родопска култура. Заветите на г.Ст.Шишков. - Р о д о п с к а м и с ъ л, III, 15 юли 1935, № 7-8, с.1.
13. Из писмата на К.Маджаров до Н.Врачев. Намират се в личния архив на Врачев.
14. Н.Врачев. На приятеля и човека.-К.Маджаров /възпоменателен лист/, май 1945, 2-3.
15. Д.Шишманов. Н.Врачев. По висините на Родопа. - С л о в о, IX, № 2535, 28 ноем. 1930.
16. Н.Врачев е починал в Държавна болница /ВМИ/-София, Втора хирургия.

Никола ПРИМОВСКИ

ИЗ „МОЯТ ЖИВОТ“

Доколкото съм слушал от чича Колювица, която бе умна, паметли ва и умееше добре да приказва, някога изпаднал от Цариград в Дари дере (сега Златоград) дядо Стамбол. Оттам, повел със себе си при-станало нему момиче, той добягал в Устово и там пуснал корен като основател на нашия род. От него са по-късно дядо Кейван, по-късно дядо Стою, наречен Хаджи Чоню, който е отгледал трима сина: Щоно, убит от засада на Хупчя с тъй наречения... Капитанчето по време на освободителната Руско-турска война; Вранчо, най-малкият, богато надарен с наследени заложби, който бе убит случайно в с. Грамаде (Дупнишко), дето бе дошел при мене (аз бях там учител) и Колю, средният, който едничек доживя до старини и умря от естествена смърт.

Та баща ми е най-малкият син на дядо Хаджи Чоню, а майка ми – Мария Хутева от Райково, от един честен, скромен... и трудолюбив род.

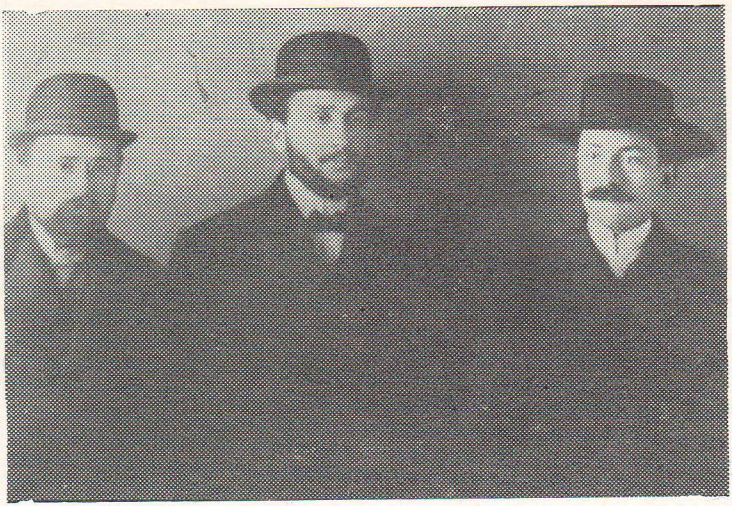
Роден съм в Устово, Ахъчелебийска околия, тогава Турция. Как-то е забелязал баща ми на вътрешната корица на своята голяма биб-лия, това е станало на 20 януари 1882 година. В Устово съм прека-рал и златния сън на моето детство и юношество.

Започнал съм да посещавам училище твърде рано, може би към пет годишна възраст, но то е било нередовно и неохотно, та нищо не съм възприемал, па и не е било още време за учене. Все пак съвестта ми се е пробуждала понякога и аз съм корил себе си, задето бягам от училище.

Седемгодишен вече аз бях в звукарското отделение /звукаре, зун каре/, което бе подготвително за първо. Бяха ни открити всички бук ви по тогавашния метод с малки приказчици и аз започнах изведнъж да чета плавно и съвсем свободно, та моят учител Кирко Тодоров от Петково намери за нужно да ме прехвърли в по-горно отделение. За-вършил четвърто отделение, постъпих в първи клас, който се откри тъкмо тогава от екзархийския учител Йордан Николов, току свършил Солунската гимназия. Той бе бил дошъл навярно с поръка да открие трикласно училище /прогимназия/. На другата сутрин той се не вър-

Родната къща на Николай Врачев

Николай Врачев (в ляво) с проф. Боян Пенев и писателя Добри Немиров (1913 г.)

Николай Врачев като дете заедно със своите родители и сестра

на и класното училище приключи своя живот. По-късно то се откри в Райково, за да бъде отпор срещу гъркоманството там и просъществува редица години.

Аз бях принуден да се навъртам в обущарския дюкян на баща си и сам се готвех по някои второкласни учебници, като отивах да си кажа урока само при новия първоначален учител Георги Ангелов. Млад, буен, сприхав, той донесе нещо ново като методик: учеше малките на къси песнички, на разпев, речитатив. За щастие, след година се откри втори клас в друго училище – в "срещната" махала при църквата "Св.Богородица" с учител Мавров и негов помощник Никола Герджиков, сега лекар в Женева. Едва на следната година отидох да уча в Чепеларе, дето се откри общинско трикласно училище при кметуването на многозаслужилия чепеларски гражданин и проявен по-късно като даровит родопски писател Васил Дечов. Бяха учители Иван Славов от Стара Загора, Лука Каров от Широка лъка и Антон Дечов от Чепеларе...

Първи стъпки на "Ралица"

"Ралица" почна през декември 1916 г. с "Перси", трагедия от Есхил. Защо почна с "Перси"? Защото в това време липсваше такъв превод. Втората книжка бе "Най-хубавото от "Песен за Ролана". После излязоха "Крал Лир" и "Чайлд Харолд". Друга книжка бе "Поезията на Христо Ботев", моя студия, придружена със стихотворенията на поета. По-късно излязоха "Най-хубавото от "Илиада" и "Най-хубавото от "Одисея".

Още при първата десетка книжки на "Ралица" се очертаха три посоки в нейната работа. Първо, преводи на цели литературни творения; второ, преводи на отбор глави или песни от други, по-големи творения под заглавие "Най-хубавото" и трето, студии и изследвания за видни български поети, придружени с отбор техни творения, главно лирични късове.

Тия три вида книжки се очертаха от само себе си в непосредна зависимост от моята преподавателска и обществено-литературна работа. Трябваше да разгледам с учениците си известни литературни творения. Липсата на пособия ме караше да прехвърля центъра на тежестта на своята работа в клас. Не само това. Винаги съм мислил, че учениците не бива да се обременяват с домашна работа във вреда на тяхното здраве и нерви.

Как работих своите преводи?

Пристъпвах към работа без други странични подбуди, с едничко желание моят превод да задоволи съответните литературни изисквания. Стремях се да предам преди всичко точно и вярно оригиналния текст. Да кажа, че навсякъде към успял, че няма изключения, би било голя ма дума.

Работих винаги или комай винаги с оригинала на ръка, като имах за справка и точни преводи на други езици, както и научни съобщения и тълкования на големи учени. Защото един превод на класическо творение е едновременно и един научен труд.

Втората задача, която ми се възлагаше, бе да дам превода на добър български език, та по тоя начин да добие той формата на едно художествено литературно творение. За тая цел се мъчех да предам чуждото творение на прост, чист, ясен и разбран български език, без тия изкуствени обрати, които се срещат често в книжовната реч, с по-малко чужди думи и форми, без синтактични изрази, стъкмени по чужди образци. А изворът, от който съм черпил обилно, бе – редом с нашите най-добри писатели – звучната и лека българска простонародна реч...

"Ралица" има съдбоносно значение не само за моя живот, но и за моето лично творчество. Аз свързах себе си с нея като с живо същество. Тя ми бе вярна винаги и никога не ме остави без опора. За нея жертвувах служебно поприще и материални интереси, както и щастието на обикновен човек, що има той от дом и челяд. Тя насочи към себе си моите сили и стремежи към творчество, но благодарение на нея можах да задоволя и своя копнеж за лично творчество.

Николай ВРАНЧЕВ

БИБЛИОГРАФИЯ

НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ — АВТОР, РЕДАКТОР, ПРЕВОДАЧ, СЪСТАВИТЕЛ ОТЗИВИ ЗА ПРОИЗВЕДЕНИЯТА МУ

1. БАЙРОН, Джордж. Манфред. (Драм.поема). Прев. от англ. Николай Врачев. Със статия Живот и творчество на Байрон от прев. (С., печ. Либер.клуб, 1924). 75 с. (Библ. Ралица. № 23).
2.изд. С., Ралица, (печ.С.М.Стайков), 1926. 75 с.
3.изд. С., Ралица, (печ.Стоп.развитие), 1939. 62 с.

2. БАЙРОН, Джордж. Чайлд Харолд. (Поема). От англ. Николай Врачев. С., Ралица,(1919). VII, 223 с. (Библ. Ралица. № 7, бр. 15–24).
2.изд. С., Ралица, (печ. Гладстон),1925). 2, 208 с.

3. БАЙРОН, Джордж. Чайлд Харолд. (Поема). От англ. Николай Врачев. С., Ралица, (печ. Гладстон), 1936. 167 с. (Библ. Ралица. № 7).
(2.изд.) С., Ралица, (печ. Стоп. развитие), 1938. 160 с.
(3.изд.) С., Ралица, (печ. Стоп. развитие), 1940. 160 с.

4. БОТЕВ, Христо. Поезията на Христо Ботйов. Студия от Николай Врачев (и отбор стихотворения от...) Пловдив, печ. Отец Паисий, 1919. 80 с. (Библ. Ралица. № 11–14).
2.изд. С., (печ. Б.Кожухаров, 1923). 70 с.
3.изд. (С., Ралица, печ.С.М.Стайков, 1925). 71 с.
др.3.изд. (С., печ.С.М.Стайков, 1925). 80 с. (Библ. Ралица. №:6).
4.изд. С., Ралица, (печ. Стоп. развитие), 1936. 60 с.
5.изд. С., Ралица, (печ. Култура), 1938. 59 с.

5. ВАЗОВ, Иван. Лириката на Ивана Вазова. Студия от Николай Врачев (и) отбор стихотворения. С., 1922. 80 с. (Библ. Ралица. № 14).
2.изд. С., Ралица, печ.Арм.воен.-изд.фонд,1925. 80 с.
3.изд. С., Ралица, печ. Андреев и Йотов, 1942. 104.

Рец.: М.Г. – Демокр. преглед, XV, 1922, № 2, с.180.

6. ВЕРГИЛИЙ МАРОН, Публий. Най-хубавото от Енеида. С., печ. Елит, 1921. 78 с. (Библ. Ралица. № 13).
2.изд. /С., Ралица, печ. Радикал, 1924/. 80 с.
3.изд. /С., Ралица, печ. С.М.Стайков, 1926/. 84 с.
4.попълн.изд. Песни 2,4 и 6. Прев. Н.Врачев. С., Т.Ф.Чипев, печ. Гладстон, 1933. 127 с.
5.изд. С., (печ. Стоп.развитие), 1938. 95 с.
6.изд. С., (печ. Андреев и Йотов), 1940. 95 с.

7. ВРАНЧЕВ, Николай. Българи мохамедани (помаци). С., Изд. Бълг. народоучно д-во, 1948. 63 с. (Библ. Бълг.народ. № 2).

8. ВРАНЧЕВ, Николай. По висините на Орфея. Пътни бележки и впечатления от Средните Родопи. /С., Придвор.печ., 1924/. 15 с.

9. ВРАНЧЕВ, Николай. По висините на Родопа. Пътешествия-художествени. С.,Ралица, (печ. Пряпорец), 1930. 116 с.

10. ВРАНЧЕВ, Николай. По висините на Родопа. С., Ралица, (1930) 160 с.
Рец.: Тома Попратилов-Садукей. – Родопа, IX, 1930, № 10, с.6; Знаме, VI, № 268, 27 ноем. 1930; Д.Шишманов. Н.Врачев: По висините на Родопа. – Слово, IX, № 2535, 28 ноем. 1930; Л.Цветаров. – Родопски преглед, II, 1931, № 1-2, с.21; Пачо Зуичин. – Висини, I, № 2, март 1931; Ст. Попвасилев. – Родна реч, IV, 1931, № 5, с.238; В.К. Отзиви за изданията на Ралица. – Родопска мисъл, III, № 4-5, 15 апр. 1935; Родопа в творчеството на Николай Врачев. – Родопско ехо (Асеновград), № 616, 22 февр. 1937.

11. ВРАНЧЕВ, Николай. Там где лимоните цъфтят. Пътни картини от Гърция. Видено и бленувано. С., Ралица, (печ. Стоп. развитие), (1941). 70 с.
Рец.: Нова книга. – Нова вечер, I, № 206, 17 дек.1940, с.4; Родопа, XX, 1941, № 5, с.8; Разгр. новини (Разград), XI, № 48, 27 ян. 1942.

12. ВРАНЧЕВ, Николай. У дома. Писма от Средна Родопа. С., (печ. Задруга, 1936). 131 с. (Библ. Родоп.мисъл. № 3).

Рец.: Р о д о п а, XVI, 1937, № 4, с.8; Г.К. – З а в е т и, IV, 1937, № 6, с.131; А.Примовски. Две родопски книги. – Р о д о п с к а м и с ъ л, V, № 4-5, 4 ян. 1937; Л.Н. – Ч а с, III, № 22, 3 февр. 1937; Родопа в творчеството на Н.Врачев. – Р о д о п с к о е х о (Асеновград), № 616, 22 февр. 1937; Г.С.Никитов. – Р а з в и т и е, X, № 7, 27 февр. 1937; Борис Василев. – А р д и н с к а д у м а, VIII, № 342, 7 авг. 1937.

13. *ГЬОТЕ, Йохан Волфганг. Страданията на младия Вертер.* (Роман). Прев. от нем. Н.Врачев. С., Акация, (печ. С.М.Стайков), 1929. 177 с. (Библ. Ралица. № 31).

14. ГЬОТЕ, Йохан Волфганг. Фауст. (Най-хубавото от Гьотевия Фауст). С пояснителни бележки. Прев. от нем. Н.Врачев. С., (1922) 128 с. (Библ. Ралица. № 15).

15. ГЬОТЕ, Йохан Волфганг. Фауст. Ч.I. /Прев./ от нем. Н.Врачев. С., Ралица, 1926. 205 с. (Библ. Ралица. № 15).

2.изд. Прев. от нем. във волни стихове Н.Врачев. С., печ.Стоп. развитие, 1938. 166 с.

3.изд. От нем. във волни стихове Н.Врачев. С., /печ. Андреев и Йотов/, 1940. 159 с.

16. ДАНТЕ АЛИГИЕРИ. Най-хубавото от Дантевия Ад. Прев. /от итал./ Николай Врачев. С., Ралица, 1921. 68 с. (Библ. Ралица. № 12).

Подпис Б.Кейвански.

17. ДАНТЕ АЛИГИЕРИ. Адът. /Прев./ от итал. Николай Врачев. /С., печ. Арм.воен.-изд.фонд, 1925/. 184 с. (Библ. Ралица. №12).

Подпис Б.Кейвански.

2.изд. /Прев./ от итал. Н.Врачев. С., книж. Т.Ф.Чипев, /печ. С.М.Стайков, 1932/. 208 с.

3.изд. С., Ралица, /печ. Стоп.развитие/, 1937. 158 с.

4.изд. С., /печ. Стоп. развитие, 1946/. 136 с.

18. ЕСХИЛ. Перси. Трагедия. Прев. Н.Врачев. /Пловдив, печ.Г. Йонов, 1918/.40 с. (Библ. Ралица. № 1).

Рец.: Филип Филипов. Виден културен деятел /"Перси" на Есхил – първия превод на Врачев/. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 102, 29 авг. 1978.

19. ЕСХИЛ. Прикованият Прометей. От старогръцки в стихове Николай Врачев. С., /печ. Стоп.развитие, 1946/. 74 с. (Библ. Ралица. №33).

20. КАРАВЕЛОВ, Любен. Отбор стихотворения, разкази и повести. /С., печ. Либер. клуб, 1923/. 86 с. (Библ. Ралица. № 22).

(2.изд.). (С., Ралица, печ. С.М.Стайков, 1926). 102 с.

21. КОРНЕЙ, Пиер. Сид. Трагедия в 5 д. Прев. от фр. Д/раган/ Зографов. С., Паскалев,1915. 96 с. (Всемирна библ. № 166–167).

2.изд. Няма сведения.

3.изд. С., Акация, 1925. 96 с. (Библ. Ралица. № 26).

4.изд. С., Акация, печ. Радикал, 1928. 96 с. (Библ. Ралица. № 26).

22. КОРНЕЙ, Пиер. Сид. Трагедия в 5 д. От фр. Д.Зографов. Послеслов Корней, Сид и френската драма от Н.Врачев. С., Ралица, 1937. 79 с. (Библ. Ралица. № 26).

23. КОСТУРКОВ, Иван. Съчинения. Под ред. на Н.Врачев. и Н.Горинов. С., К-т от панагюрци, 1923. 168 с. (Библ. Бележити панагюрци. № 1).

24. МАЛКА старобългарска антология. Стъкми Н.Врачев. (С., печ. Либер.клуб, 1923). 112 с. (Библ. Ралица. № 18).

2.изд. С., печ. Радикал, (1925). 110 с.

25. МОЛИЕР, Тартюф. Комедия в 5 д. /Прев./ от фр. Н.Врачев. С., Ралица, (печ. Арм.воен.-изд.фонд, 1925). 88 с. (Библ. Ралица. № 27).

2.изд. С.,Книж. Т.Ф.Чипев, (печ. С.М.Стайков), 1931. 96 с.

26. НАЙ-ХУБАВИТЕ народни песни. С., 1921. 87 с. (Библ. Ралица. № 11).

Н.Врачев посочен в предговора.

2.доп.изд. Стъкми Н.Врачев. (С., Ралица, печ. С.М.Стайков, 1927). 135 с.

27. НОВОБЪЛГАРСКИ книжовници отпреди Освобождението. Отбор страници. (Състав. Николай Врачев). С., печ. Либер.клуб, 1923. 96 с. (Библ. Ралица. № 21).

2.изд. С., Ралица, (печ. Арм.воен.-изд.фонд, 1925). 108 с. (Библ. Ралица. № 21).

28. ОМИР.Най-хубавото от Омировата Илиада. /С./, Ралица, /1920/. 116 с. (Библ. Ралица. № 9).

2.изд. С., Ралица, (печ. Арм.воен.-изд.фонд), /1924/. 114 с.

3.изд. С., Ралица, (печ. Арм.воен.-изд.фонд, 1925). 96 с.

29. ОМИР. Илиада. Песни I, IX, XI, XVI, XXI, XXII, XXIV. Късове от VI и XVIII; Разговор на Хектора с Андромаха. Щитът на Ахила. На бълг. в стихове (прев.) от Николай Врачев. С., Ралица, (печ. Немечек), 1933. 144 с. (Библ. Ралица. № 9).

2.изд. Най-хубавото от Хомеровата Илиада. Прев. от старогр. в стихове от Н.Врачев. С.,Ралица, (печ. Стоп. развитие), 1937. 108 с.

3.попр. изд. Най-хубавото от Хомеровата Илиада. Прев. от старогр. в стихове Николай Врачев. С., Ралица, (печ. Стоп. развитие), 1939. 101 с.

4. пром.изд. Най-хубавото от Хомеровата Илиада. Прев. от старогр. в стихове Николай Врачев. С., Ралица, печ. Стоп.развитие, 1941. 102 с.

Рец.: Ал.Милев. Българските преводи на първа песен от "Илиада". – У ч и л. п р е г л е д, XXXV, 1936, № 7, 887-906.

30. ОМИР. Илиада. Прев. от старогр. в стихове (хексаметри) Николай Врачев. С., Ралица, (печ. Стоп.развитие, 1938). 340 с. (Библ. Ралица. № 9).

2.изд. С., Ралица, 1946. 339 с.

Рец.: Ив.Г. Преводачеството като изкуство. Нов превод на "Илиада". – Д н е с, III, № 716, 23 юни 1938, с.12; Вл. Русалиев. Едно културно събитие. – С о ф и я, XI, № 578, 27 юни 1938; Янтай Кавалов. Преводът на Хомеровата Илиада. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), VII, № 4, 20 ноем. 1938; Г.Соколов. Акционерни дружества за експлоатация на Илиадата и на други поезии. – М и р, 48, № 12586, 30 юли 1942.

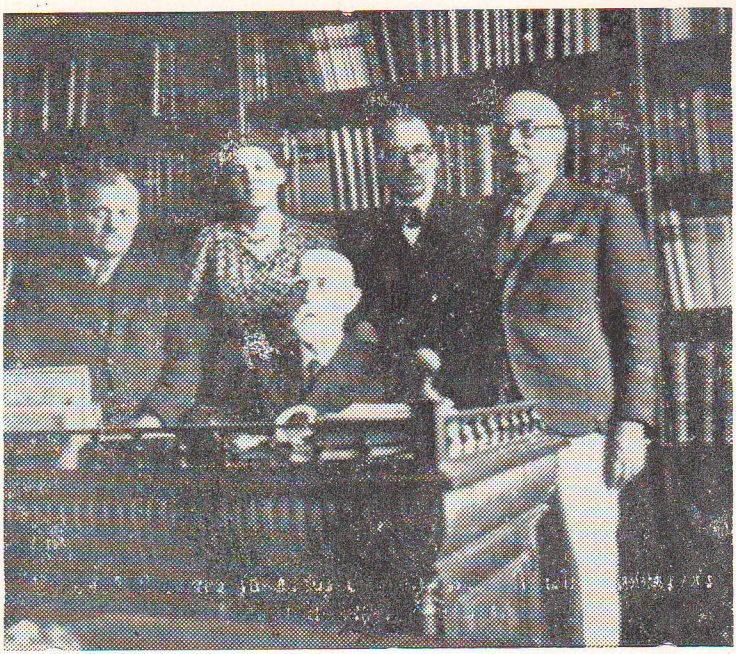
30а. ХОМЕРОВА Илиада. Песен XVII. Подвизите на Менелая. Прев. Николай Врачев. – Б ъ л г. м и с ъ л, XI, 1936, № 7, 303–409.

31. ОМИР. Най-хубавото от Омировата Одисея. (Прев. Николай Врачев). С., Ралица, (1920). 84 с. (Библ. Ралица. № 10).
2.изд. (С., Ралица, печ.ЛЛибер.клуб, 1923). 61 с. (Библ. Ралица. № 21).
4.изд. (С., Ралица, печ. Стоп.развитие). 1937. 64 с.
5.изд. Най-хубавото от Омировата Одисея. Песни V, VI и IX. Прев. от старогр. в стихове Николай Врачев. С., Ралица, печ. Стоп.развитие, 1940. 35 с.

32. ОМИР. Одисея. Прев. от старогр. в стихове (хексаметри) Николай Врачев. С., Ралица, (печ. Стоп.развитие), 1942. 307 с. с ил. (Библ. Ралица. № 10).
Рец.: Пълен превод на Одисея от Хомера. – С л о в о, XX, № 5986 4 юли 1942; Благодарен и главоломен труд. Ценен принос към литературното ни образование. "Илиада" и "Одисея" на бълг.ез. – З о р а, XXIV, № 6913, 14 юли 1942, с.6; Сеяч. Голямо книжовно постижение. Нов превод на Илиада и Одисея.– Д н е с, III, № 687, 3 авг. 1942; Товарът на учителя. – З о р а, XXIV, № 6992 15 окт. 1942, с.6; Книжовно постижение /преводите на "Илиада" и "Одисея"/. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 65, 11 юни 1968.

32а. ОДИСЕЯ. Откъс от дванадесета песен. Прев. от старогр. Николай Врачев. – Б ъ л г. м и с ъ л, XVI, 1941, № 5–6, 319–322.

32б. ОТГОР разкази. /Пловдив, печ. Г.Йонов, /1918/.42 с. (Библ. Ралица. № 3).
Включени авт.: Алфонс Доде, Ги дьо Мопасан, Катюл Мандес и Марсел Швоб.

Николай Врачев (в дясно) – член на Управителния съвет на Народоучното дружество в София

Николай Врачев със свои ученици

Из фотодокументалната изложба по повод юбилея на Николай Врачев, уредена от ОДА – Смолян

33. /ПЕСЕН за Ролана/. Най-хубавото от Песен за Ролана. От фр. прев. в стихове Н.Врачев. /С., печ.Искра/, 1917. 36 с. Библ. Ралица. № 2.

2.изд. /1921/. 40 с.

3.изд. С., печ.Либер.клуб, /1924/. 34 с.

4.изд. С., Акация, /печ. С.М.Стайков/, 1929. 36 с.

34. ПЕТРАРКА, Франческо. Сонети за Лаура. От итал. Николай Врачев. С., Ралица, /печ. Ар.воен.-изд.фонд/, 1934. 99 с. (Световни поети. № 2).

Рец.: Тасо Примо. - П л а д н е, VI, № 1537, 27 дек. 1933; Енрико Дамиани. Петрарка на български. - И т а л о-б ъ л г. с п и с а н и е з а л и т е р а т у р а, и с т о р и я и и з к у с т в о, 1934, № 5, 305-310; Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), III, № 1-2, 1 февр.; № 4-5, 15 апр. 1935.

35. ПУШКИН, Александър Сергеевич.Евгени Онегин. Роман. Прев. от рус. Н.Врачев. С.,Ралица, печ. Арм.воен.-изд. фонд, 1928. 192 с. (Библ. Ралица. № 30).

2.изд. 1935. 127 с.

3.изд. 1938. 127 с.

36. СБОРНИК за народни умотворения и народопис. Кн. XXXIX. С., Печ.Глушков, 1934.

Среднородопски песни, нотирани от Ангел Букорещлиев, записани от № 1 - № 106 от Н.Врачев.

Рец.: ... - Р о д о п а, XII, 1932, № 7, с.8; ... - Р о д о п а, XIII, 1934, № 3, с.8; Борис п.Василев. Родопски песни с нотирани гласове. - Р о д о п а, XIII, 1934, № 9, 3-4; Н.Врачев. Родопската песен в Сборника на академията. - Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 4, 5, 20 май, 11 юни 1945; Ил. Арнаудов. - М и р, № 10325, 1934.

37. СЕРВАНТЕС, Мигел де. Дон Кихот. Роман. Съкр. изд. на бълг. от Николай Врачев. С., печ. Либер.клуб, 1923. 109 с. (Библ. Ралица. № 19).

2.изд. С., Ралица, (печ. Гладстон, 1925), 135 с.

3.изд. С., Ралица, (печ. Стоп.развитие), 1938. 96 с.

Кор. загл. Най-хубавото от Дон Кихот.

4.изд. Най-хубавото от Дон Кихот. С., Ралица, печ. Стоп.развитие, 1941. 96 с.

38. СИМОН, Шарл. Шилер. Човекът и делото. Прев. Недьо Горинов. (Пловдив, печ. Отец Паисий, 1920). 119 с. (Библ. Ралица. № 25-40).

39. СЛАВЕЙКОВ, Пенчо. Отбор стихотворения из "На Острова на блажените". Статия от Н.Врачев. Пенчо Славейков за другите и за себе си. С., (1922). 71 с. (Библ. Ралица. № 16).
2.изд. Със статия, бележки и естет. пояснения от Н.Врачев. (С., Ралица, 1927). 80 с.

40. СЛАВЕЙКОВ, Пенчо. Ралица, Бойко и др. Стихотворения. С. [illegible] обяснителни студии от Н.Врачев и В.Миролюбов. С., Ралица, 1927. 80 с. (Библ. Ралица. № 29).

41. СЛАВЕЙКОВ, Петко Р. Поезията на Петко Славейков. Отбор стихотворения и статия от Н.Врачев. (С., печ.Кожухаров, 1922). 63 с. (Библ. Ралица. № 17).
2.изд. С., Ралица, (печ. Радикал), /1924/. 64 с.
/3.изд./. Поезията на Петко Славейков. Студия за живота, дейността и творчеството на поета от Николай Врачев. Отбор стихотворения. С., (Ралица, печ. Стоп.развитие), 1935. 60 с.
4.изд. Поезията на Петко Славейков. Студия за живота, дейността и творчеството на поета от Николай Врачев. Отбор стихотворения. С., Ралица, печ. Култура, 1938. 61 с.
5.изд. Поезията на П.Р.Славейков. Студия за живота, дейността и творчеството на поета от Н.Врачев. Отбор стихотворения. С., Ралица, 1946. 64 с. (Библ. Ралица).

42. СОФОКЪЛ. Едип цар. От старогр. в стихове Николай Врачев. С., печ. Андреев и Йотов, 1939. 47 с. (Библ. Ралица. № 32).
2.изд. С., Ралица, 1946. 48 с.

43. ХАЙНЕ, Хайнрих. Книга на песните. Отбор. От нем. Н.Врачев. С., Ралица, (печ. "Право"), 1931. 96 с. (Библ. Ралица).
Рец.: ... - Р о д о п а, X, 1931, № 10, с.8; Тасо Примо. - В р е м е, I, № 48, 6 дек. 1931, с.4; Тасо Примо. - И з г р е в № 37, 19 февр. 1932; Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали),

III, № 4–5, 15 апр. 1935; Л.Драмалиева. Хайне у нас. – Е з и к и л и т е р а т у р а, 1949, № 3.

44. ХАЙНЕ, Хайнрих. Северно море. (Пловдив, печ. Г.Иванов, (1918). 88 с. (Библ. Ралица. № 4–5).

45. ХУБАВИЦАТА и зверът. Отбор приказки из френското народно творчество. Прев. от фр. Н.Врančев. С., Ралица, 1936. 126 с. (Световни приказки, № 1).

46. ШЕКСПИР, Уйлям. Крал Лир. Прев. Н.Врančев. Пловдив, печ. Георги Йонов, (1919). 172 с. (Библ. Ралица. № 5).
2.изд. С., печ. Либер.клуб, 1923. 128 с.

47. ШЕКСПИР. Макбет. От англ. Н.Врančев. С естет.пояснения. (С., печ.Либер.клуб, 1924). 112 с. (Библ. Ралица. № 24)
2.изд. (С., Ралица, 1926). 131 с.
3.изд. С., Ралица, 1934. 102 с.
4.изд. С., Ралица, (печ. Андреев и Йотов), 1938. 96 с.

48. ШЕКСПИР. Хамлет. От англ. Н.Врančев.Статия по Георг Брандес. С., Ралица, (кооп.печ. Франклин), (1924). 179 с. (Библ. Ралица. № 25).
(2.изд.). Трагедия на Хамлет, княз Датски. От англ. в стихове Николай Врančев. С., (печ. Андреев и Йотов), 1939. 136 с.
Рец.: Тодор Киров. За преводите на "Хамлет". – Т е а т ъ р, 1956, № 8, 43–53.

49. ШИЛЕР. Вилхелм Тел. Драма. От нем. в стихове: Н. Врančев. С., Ралица, (б.п-ца), 1927. 143 с. (Библ. Ралица. № 28).
2.изд. С., печ. Стопан.развитие, 1937. 119 с.

50. ЯВОРОВ, П.К. Поезията на П.К.Яворов. Статия от Н.Врančев. (биогр. бележки и прил.) Отбор стихотворения. С., печ. Либер.клуб, (Деп.1923). 44 с. (Библ. Ралица. № 20).
2.изд. С., Ралица, (печ. С.М.Стайков), 1926. 63 с.
3.изд. С., Ралица, (печ. Стоп.развитие), 1938. 51 с.
4.изд. С., (Библ.Ралица), 1941. 64 с.
5.изд. 1946. 64 с.

* * *

50а. УЧЕНИЧЕСКА библиотека "Забава и поука". Състав. Н.Врачев. Т.I-IV. С., Ралица, 1924-1929.

1. Х.Пиер-Линел. Малкият изобретател. Разказ. Прев. от фр. 1924. 48 с.
2. Х.Пиер-Линел. Страданията и успехите на великия Едисон. Разказ. Прев. от фр. 1924. 48 с.
3. М.Фарней. Пътуването на едно момче до Южния полюс. Разказ. Прев. от фр. 1924. 48 с.
4. М.Фарней. Едно гениално дете. /Моцарт/. Разказ. Прев. от фр. 1925. 47 с.
5. Р.Самоа. Завладяването на въздуха. Прев. от фр. 1925. 48 с.
6. Р.Самоа. Приключенията на един млад художник. Разказ. Прев. от фр. 1925. 48 с.
7. Р.Самоа. От Париж до Амстердам. Екскурзията на две парижан чета. Разказ. Прев. от фр. 1925. 48 с.
8. Венециански търговец. Разказ /по Шекспир/. Прев. от фр. /1925/. 38 с.
9. Приключенията на един морски рак. 1925. 40 с.
10. Неуморимите спортисти. 1926. 41 с.
11. Молиер и Сирано. 1926. 39 с.
12. Шарл Гюйон. В долината на Ганг. /1926/. 40 с.
13. Малкият телеграф. 1926. 40 с.
14. Подвизите на един безстрашен моряк. 1926. 41 с.
15. Шарл Гюйон. Малкият музикант. Разказ. /1926/. 36 с.
16. Шарл Гюйон. В страната на талисманите. Разказ. /1926/.38 с.
17. Шарл Гюйон. Какво ни научиха осите. Разказ. /1926/. 48 с.
18. А.Лоберт. Олимпийските игри. Ч.I. 1927. 40 с.
19. А.Лоберт. Олимпийските игри. Ч.II. 1927. 44 с.
20. Шилер. Вилхелм Тел. 1927. 32 с.
21. Латапи. Разкази за животни. 1927. 32 с.
22. М.Фарней. В степите на Канада. Разказ. 1927. 44 с.
23. М.Фарней. От Марсилия до Пирамидите. Разказ. 1927. 32 с.
24. Бланш Валс. Развлеченията на един учен. 1927. 31 с.
25. М.Фарней. Малкият рудокоп. Разказ. 1927. 39 с.
26. Рене Самоа. Малкият художник, поет и музикант. /1927/. 40 с.
27. Пътешествие низ тайнствената страна. 1927. 40 с.

28. Люк Мегре. Малкият магесник. 1928. 32 с.
29. Ч. Робъртс. Децата на дивите животни. Разкази. 1928. 31 с.
30. Морис Фарней. Приказки за езера. 1928. 32 с.
31. Шарл Гюйон. Добро отмъщение. Разказ. 1929. 40 с.
32. Шарл Гюйон. Приключенията на малкия таитиец. Разказ. 1929. 32 с.
33. Анри Пелие. Малкият дърводелец. Разказ. 1929. 40 с.
34. Луи Дорей. Розите. Разказ. 1929. 23 с.
35. Луи Дорей. По стъпките на трона. Разказ. 1929. 24 с.
36. Шарл Гюйон. Две деца в Мадагаскар. 1929. 40 с.
37. Жак Рибиер. Приключенията на палячо. Разказ. 1929. 45 с.
38. Одисей в пещерата на циклопа. Из Хомеровата Одисея. 20 с.

* * *

51. ЛАМАРТИН. Самота. Стихотворение. Прев. Н. Врачев. – Р о д. м и с ъ л, X, № 8, 1 ноем. 1945.

52. ХЮГО, Виктор. Из "Les chauts du grepucule". (Стихотворение). Прев. Н. Врачев. – Р о д. м и с ъ л, XI, № 1, 1 март 1946.

СТАТИИ ОТ НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ

1 9 2 2

53. ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ за другите и за себе си. – Д е м о к р. п р е г л е д, XV, 1922, № 5-6, 318-333.

1 9 2 4

54. ИЗ Средните Родопи. Пътни бележки. – Б ъ л г. т у р и с т, XVI, 1924, № 6.

54а. ОДРИН. – Т р а к и я, III, № 83, 7 февр. 1924.

1 9 2 5

55. БУКОРЕЩЛИЕВ, Ангел. Среднородопска песен. Музика... (Текст преладен от Н.Врачев). – Р о д о п а, IV, 1925, № 1, с.8.

56. БУКОРЕЩЛИЕВ, Ангел. Среднородопска песен. Музика... Текст записан от Н.Врачев. – Р о д о п а, IV, 1925, № 4, с.7.

57. БУКОРЕЩЛИЕВ, Ангел. Среднородопска песен. Музика... (Текст записал Н.Врачев). – Р о д о п а, IV, 1925, № 7, с.7.

58. БУКОРЕЩЛИЕВ, Ангел. Из родопските песни. Музика... (Текст записал Н.Врачев). – Р о д о п а, IV, 1925, № 10, с.7.

1 9 2 7

58а. КАРЛЪК. Пътни бележки от Средна Родопа. – Б ъ л г. м и с ъ л, II, 1927, № 4, 286-297.

1 9 2 9

59. ЕДИН мотив в среднородопските народни песни (гурбетчилъка).

– Р о д о п а, VIII, 1929, № 3, с.4.

1 9 3 0

60. БУКОРЕЩЛИЕВ, Ангел. Среднородопската песен. Музика... (Текст записал Н.Вранчев). – Р о д о п а, IX, 1930, № 2, с.7.

61. НАРОДНАТА песен в Ахъчелебийско. – Р о д о п а, IX, 1930, № 4, 6-7; № 5, 1-2; № 6, 2-4.

62. В Родопа. – Н а р. в о л я (Пловдив), № 29, 27 апр. 1930. Интервю с окръжния училищен инспектор Н.Вранчев за училищното дело и положението на населението в окръга.

63. ДЙОВЛЕН. – М и р, № 8972, 4 юни 1930.
Рец.: Дьовлен. – Р о д о п а, IX, 1930, № 8, с.7.

1 9 3 1

64. БЪЛГАРОМОХАМЕДАНСКИ песни из Пашмаклийско. (Съобщава Н. Вранчев). – Р о д о п а, X, 1931, № 9, с.8.

65. У дома. – Н а р. в о л я (Пловдив), III, № 9, 16 март; № 10, 23 апр. 1931.

66. ПАРТИЗАНСТВУВАНЕ с народната просвета. – Н а р. в о л я (Пловдив), III, № 12, 6 апр. 1931.

67. ПРОСВЕТАТА и Родопа. – В и с и н и, II, № 1, ноем. 1931.

68. ОЩЕ за думи и дела. – В и с и н и, II, № 2, дек. 1931. Отговор на статията на К.Петканов, поместена във в. "Тракия", № 457, 1931.

68а. КЪМ родопската младеж. – В и с и н и, I, № 3, апр. 1931.

1 9 3 2

69. РАЙКОВО. (Родопски селища). – В и с и н и, III, № 1, 5 дек. 1932.

70. ИНТЕЛИГЕНЦИЯ и народ. – В и с и н и, II, № 3, 15 ян. 1932.

71. КООПЕРАЦИИТЕ в Родопа. – В и н и н и, II, № 4, 15 февр. 1932.

72. РОДОПСКО съзнание. – В и с и н и, II, № 5, 15 март 1932.

73. ЗА Красногор. – В и с и н и, II, № 6, 15 март 1932.

74. ЧЕПЕЛАРЕ. (Родопски селища). – В и с и н и, II, № 6, 15 апр. 1932.

75. КАРЛУКОВО. (Родопски селища). – В и с и н и, II, № 7, 15 май 1932.

76. УСТОВО. (Родопски селища). – В и с и н и, II, № 8, 15 юни 1932.

77. ИМАРЕТ-ДЕРЕ. – К р а с н о г о р (Пашмакли), I, № 17, 10 авг. 1932.

78. РАЙКОВСКАТА гимназия. – К р а с н о г о р (Пашмакли), I, № 18, 25 авг. 1932.

1 9 3 3

79. АНТОН СТРАШИМИРОВ в южните земи. – Б ъ л г. т у р и с т, XXV, 1933, № 8, 120-124.

80. ДА ценим себе си. (Род. култура). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), I, № 2, 20 февр. 1933.

81. ШИРОКА ЛЪКА. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), I, № 3, 18 март 1933.

82. ДЖОВЛЕН и Джовленско. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), I, № 4, 15 апр. 1933.

83. АРДА. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), I, № 5, 15 май 1933.

84. ЧОКМАНОВО. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), № 6, 20 юни 1933.

85. ПОД нашето небе. – К р а с н о г о р (Пашмакли), II, № 18, 31 авг. 1933.

86. ГОРНО и Долно Дереке. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), I, № 7, и 8, 20 окт. 1933.

87. ЛЮДЕ и култура. (Род.култура). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), I, № 7 и 8, 20 окт. 1933.

88. КНИЖОВЕН и местен език. (Род.култура). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), I, № 9, 20 ноем. 1933.

89. РОДОПСКАТА младеж. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали) I, № 10, 16 дек. 1933.

90. РОДОПСКА музика. (Род.култура). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), I, № 10, 16 дек. 1933.

1 9 3 4

91. НА Нареченската баня. – Б ъ л г. т у р и с т, 1934, № 10, 155-156.

92. ПРИМЕРИ и доказателства. (Род.култура). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), II, № 1, 20 ян. 1934.
За съхраняване на родопската песен.

93. ПЕЩЕРА и Турян. (Родопски селища). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), II, № 2 и 3, 15 февр. 1934.

94. РОДОПА в София. (Родопска култура). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), II, № 4, 25 март 1934.

95. РОДОПСКИТЕ културни дружби. (Родопска култура). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), II, № 5, 30 апр. 1934.

96. ЛИЧНОСТ и култура. (Родопска култура). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), II, № 6, 3 юни 1934.

97. ПРОСВЕТАТА в Родопа. – К р а с н о г о р (Пашмакли), № 17, 10 авг. 1934.

98. ОЩЕ за просветата в Родопа. – К р а с н о г о р (Смолян), № 19, 10 септ. 1934.

99. ЕДИН редък гост на Родопа /проф. Балан/. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), II, № 7–8, 20 окт. 1934.

100. НЕЗНАЙНИТЕ творци. (Родопска култура). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), II, № 9, 26 ноем. 1934.

101. РОДОПА без интелигенция. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), II, № 10, 30 дек. 1934.

1 9 3 5

102. СТЕФАН Н.ШИШКОВ – делото и личността. – В: Р о д о п а и Родопската област. В чест на Ст.Н.Шишков за 70 г. от рождението му и за полувековната му културна дейност. С., Пловдив, 1935, 104–110.

103. ЧОВЕК и българин (Тодор Влайков). – В: Т о д о р Г. В л а й к о в. Литер. и общ.дело 1865–1885–1935. С., 1935, 164–170.

104. НА юбилея на Стою Шишков. – Б ъ л г. т у р и с т, 1935, № 8, 108–110; Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), III, № 7–8, 15 юли 1935.

105. ПАМПОРОВО. – Б ъ л г. т у р и с т, 1935, № 8, 115–116.

106. ПИСАЧИ и писатели. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали) III, № 1–2, 1 февр. 1935.

107. НА Нареченската баня. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), III, № 4–5, 15 апр. 1935.

108. НРАВСТВЕНИТЕ качества. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), III, № 4–5, 15 апр. 1935.

109. ЕДНО родопско тържество. – Р о д о п с к а м и с ъ л, (Кърджали), III, № 6, 25 май 1935.
50 год. обществена и научна дейност на Ст.Шишков.

110. ЗАВЕТИТЕ на Ст.Шишков. – Друго културно родопско дело. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), III, № 7–8, 15 юли 1935.

111. СЪНЯТ на г.Хвойненски (отзив за "Един сън"). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), III, № 7–8, 15 юли 1935.

112. ПРИРОДА и култура. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали) III, № 9, 25 окт. 1935.

113. ЕДНА ценна книга за Родопа. ("Среднородопски проблеми" на Г.Чичовски). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), III, № 10–11 10 дек. 1935.

1 9 3 6

113а. ПИСМО от Средна Родопа. В страната на синята мъгла. – Б ъ л г. м и с ъ л, XI, 1936, № 1, 58–63.

114. РОДОПСКИЯТ печат. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), IV, № 1–2, 30 ян. 1936.

115. СТОПАНСКАТА дейност на Устовската популярна банка. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), IV, № 3, 1 март 1936.

116. ИЗ писма от Средна Родопа. В Страната на синята мъгла. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), IV, № 4–5, 12 апр. 1936 .

117. КОГО изгубихме /по повод смъртта на д-р Н.Чилов/. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), IV, № 7–8, 26 юни 1936.

118. С.СЛАВЕЙНО (Кърлуково) родното място на д-р Н.Чилов. – Род о п с к а м и с ъ л (Кърджали), IV, № 7–8, 26 юни 1936.

119. КООПЕРАЦИЯ и просвета. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), IV, № 9–10, 1 юли 1936.

120. ЗА нашата гимназия /Райковската/. – Х о р о (Смолян), I, № 11, 25 юли 1936.

121. ПРЕД нови поминъци. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), V, № 2, 1 ноем. 1936.

122. РОСАЛИНА. Родопска легенда /Из "У дома"/. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), V, № 3, 1 дек. 1936.

1 9 3 7

123. СРЕДНА Родопа и Чингиня-хисар. – З а в е т и, IV, 1937, № 6, 122–125.

124. ПРИВЕТСТВИЕ от Николай Врачев до Негово Всеблагоговейнство протоиерей Димитър Мавров от Райково. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), № 6–7, 14 февр. 1937.

125. ИЗ книгата "У дома". Заключителни думи. – Р а з в и т и е, X, № 7, 27 февр. 1937.

126. ПЕЧАТ и култура. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), V, № 9–10, 1 май 1937.

127. ИСТОРИЧЕСКИ прояви /на българомохамеданите/. – Р о д о п с к а м и с ъ л (С.-Кърджали), V, № 4–6, 30 дек. 1937.

1 9 3 8

128. НЕДЕЛНОТО училище в Устово. – Р о д о п с к а м и с ъ л (С.-Кърджали), VI, № 7–9, 1 февр. 1938.

129. СТОЮ Н. ШИШКОВ като историческа и ценна личност. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), VI, № 7–9, 1 февр. 1938.

130. ВАСИЛ ДЕЧЕВ като художник, разказвач. – Р о д о п с к а и с к р а (Чепеларе), II, № 37–38, 28 авг. 1938.

131. НОВ труд за Родопа /"Родопите като селищна област и планинска система" от П.Делирадев/. – Н о в а к а м б а н а, III, № 576, 16 апр. 1938.
Рец.: Нов труд за Родопа. – Р о д о п а, XVII, 1938, № 5, 6–7.

1 9 3 9

132. ХАДЖИЯТА роптае срещу бога. Родопски разказ. – Р о д о с к и в и к, бр. единствен, 24 май 1939.

1 9 4 0

133. ЕПИЛОГ. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), VIII, № 16–17, 4 юли 1940.
Из "По висините на Родопа".

134. НА Рожен. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), IX, № 3, 10 окт. 1940.
Из "По висините на Родопа".

1 9 4 1

135. МОРЕТО. – С т у д. б о р б а, № 13–14, 10–17 апр. 1941, 4–5; Р ъ д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), IX, 1941, № 1, 6–8.
Из "Там где лимоните цъфтят".

1 9 4 5

136. НА приятеля и човека. – В: Кирил М а д ж а р о в. Възпоменателен лист. Ред.: А.Примовски, В. Арсеньев и Л. Марински. Райково, ОК на РП(к), 1945.

137. ПОВРАТ. (Стихотворение). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 1, 20 март 1945.
Подписано с псевдоним Божидар Кейвански.

138. РОДОПА след освобождението на България /по спомени и размишления/. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 2, 15 апр. 1945.

139. НАУКА и учени. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 3, 1 май 1945.

140. ДИМИТЪР БЛАГОЕВ. По случай 21 год. от неговата смърт. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 5, 10 юни 1945.
Материалът е подписан с псевдоним Б.Кейвански.

141. ИМЕ и наука. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 6, 1 юли 1945.

142. ОТ прозореца на душата. (Стихотворение). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 6, 1 юли 1945.
Подписано с псевдоним Божидар Кейвански.

143. ИВАН ВАЗОВ. По случай 24 г. от смъртта му. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 7, 25 септ. 1945.

144. ДОБРИ НЕМИРОВ. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 8, 1 ноем. 1945.

145. РОДОПСКАТА народна песен в радио София. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 9, 15 дек. 1945.

1 9 4 6

146. СТОЯН се болен разболя. Записал Н.Врачев. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), XI, № 1, 1 март 1946.

147. НОВОРОДОПСКО летовище /Имарет-дере/. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), XI, № 4, 25 юни 1946.

1 9 4 7

148. РОДОПИ горделиви ... – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), XI, № 7–8, 15 ян. 1947.

1 9 6 3

149. РОСАЛИНА. (Легенда). – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 18, 6 март 1963.

С биографични данни за Н.Врачев.

1 9 6 5

150. ПЕСЕН за младия овчар и кучето му Карман. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 87, 31 юли 1965.

Из "У дома".

1 9 6 8

151. ИЗ "Моят живот". – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 65, 11 юни 1968.

152. ПОВРАТ. (Стихотворение). – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 65, 11 юни 1968.

1 9 7 0

153. "РОДОПИ горделиви". – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 77, 9 юли 1970.

1 9 7 2

154. ИЗ произведенията на Николай Врачев. – Р о д о п и, 1972, № 8, с. 25.

1 9 8 0

155. НА приятеля и човека (Кирил Маджаров). – В: Кирил М а д ж а р о в. Избрани произведения. Спомени на съвременници. С., Бълг. писател, 1980, 167–169.

ОБЩИ МАТЕРИАЛИ ЗА НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ

1 9 2 3

156. РОДОПСКА среща в София. – Р о д о п а, II, 1923, № 1, 3–5.

На срещата Н.Врачев прави характеристика на народни песни.

1 9 2 4

157. РОДОПСКА обичайна среща /в София/. – Р о д о п а, III, 1924, № 2, с. 6.

На срещата Н.Врачев взема участие в литературно-музикалната част.

158. НАСТОЯТЕЛСТВОТО на родопската културна дружба /в София/. – Р о д о п а, III, 1924, № 2, с. 6.

1 9 2 5

159. БИБЛИОТЕКА "Ралица". – Р о д о п а, IV, 1925, № 1, с.8.

1 9 2 8

160. РОДОПСКА среща в София /открита от Н.Врачев/. – Р о д о п а, VII, № 2, 1 февр. 1928, 6–7.

1 9 2 9

161. ЩО научихме от беседите за Родопа. – Р о д о п а, VIII, 1929, № 3, 1–3.

Николай Врачев изнася една от беседите – темата родопската песен.

162. НАШИЯТ приятел родопчанин г.Н.Врачев. – Р о д о п а, VIII, 1929, № 5, с. 3.

Поздравление по случай назначаването му за окр. училищен инспектор.

163. ОПРЕСНИТЕЛЕН учителски курс в Пашмаклийски окръг. – Р о д о п а, VIII, 1929, № 8, с. 7.
Една от лекциите на курса е изнесена от Н.Врачев – за изкуствата и значението им при обучението.

1 9 3 0

164. ИСКАТ си инспектора /по повод уволнението на Н.Врачев/, – Н а р. в о л я (Пловдив), II, № 41, 22 септ. 1930.

1 9 3 2

165. НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ. – К р а с н о г о р (Пашмакли), I, № 6, 25 февр. 1932.

165а. ПРИМО, Тасо. Библиотека Ралица урежда Николай Врачев. – И з г р е в, № 250, 6 ноем. 1932.

1 9 3 3

166. РОДОПСКАТА културно-просветна дружба в София. – Р о д о п а, XII, 1933, № 10, с. 7.
Н.Врачев избран за подпредседател на настоятелството.

1 9 3 4

167. РОДОПСКАТА културна дружба в София. – Р о д о п а, XIII, 1934, № 4, с. 8.
Конструиране на настоятелството – за подпредседател Н.Врачев.

168. НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ ... (Родопски вести). – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), II, № 4, 25 март 1934.
Информация за изнесената тема по Родно радио за родопската песен.

1 9 3 9

169. ЗА среднородопската песен. – Р о д о п а, XVIII, 1939, № 5, с. 8.
Сказка на Н.Врачев пред заседанието на БНД – София.

170. СРЕДНОРОДОПСКАТА народна песен. – З о р а, XX, № 5934, 29 март 1939, с. 6.
Доклад изнася Н.Врачев пред БНД при Академията на науките.

170а. ДИМИТРОВ, Васил. Родопските книжовници. – Р о д о п – с к и в и к, бр. единствен, 24 май 1939, с. 8.

1 9 4 0

171. ПРИМО, Тасо. Родопа в творчеството на Николай Врачев. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), VIII, № 16–17, 4 юли 1940.

1 9 4 1

172. НАРОДНАТА песен и личната поезия у нас. – З о р а, XXII, № 6509, 25 февр. 1941.
За доклада на Н.Врачев пред БНД при Академията на науките.

1 9 4 5

173. РОДОПСКАТА напредничава литература. – Р о д о п с к а м и с ъ л (Кърджали), X, № 2, 15 апр. 1945.

1 9 4 7

174. ПРИМО, Тасо. Николай Врачев. – В: П р и м о, Тасо. Родопа в нашата литература. С., Родопска мисъл, 1947, 73–78.

175. СЛАВЯНСКИ следи в Родопа /Според изследванията на Н. Врачев/. – И з г р е в, III, № 755, 23 март 1947, с. 4.

1 9 5 3

176. ПРИМОВСКИ, Никола К. Николай Врачев почина. – Р о д о п с к а п р а в д а, № 6, 13 март 1953.

177. ЙОСИФОВ, В. Николай Врачев. – Л и т. ф р о н т, № 13, 26 март 1953.

178. НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ /по повод смъртта му/. – В е ч. н о в и н и, № 77, 1 апр. 1953.

1 9 6 1

179. НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 43, 3 юни 1961.

1 9 6 6

180. СИВРИЕВ, Станислав. Николай Врачев. – Р о д о п и, 1966, № 5, 18-19.

1 9 6 8

181. БОЖИКОВ, Кирил. Моят любим учител. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 65, 11 юни 1968.
Из спомените на професора в Московския университет за Одринската мъжка гимназия, в която е преподавал Н. Врачев.

182. ДИЛЕВСКИ, Н. Вдъхновен поет. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 65, 11 юни 1968.

183. ПРИМОВСКИ, Атанас. Николай Врачев. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 65, 11 юни 1968.

1 9 7 0

184. КОСТАДИНОВ, Никола. Ценен исторически и културен паметник /Къщата на Н. Врачев в Устово/. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 71, 25 юни 1970.

1 9 7 2

185. ДИЛЕВСКИ,Николай. Николай Врачев. – Р о д о п и, 1972, № 8, 24–25.

186. УЗУНОВ,Дичо. Изтъкнат родопски писател: 90 години от рождението на Н.Врачев. – О т е ч. ф р о н т, № 8510, 18 февр. 1972.

187. АНДРЕЕВ,Андрей. Със свое място в българската литература и култура. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 60, 23 май 1972.

188. КУЗМАНОВ,Георги. Спомени за човека и писателя. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 102, 31 авг. 1972.

1 9 7 3

189. ПРИМОВСКИ,Анастас. Николай Врачев. – В: П р и м о в с к и,Анастас. Бит и култура на родопските българи. Материална култура. С.,БАН, 1973, 565–566.

190. ПОПВАСИЛЕВ,Иван. Николай Врачев като учител в Одринската мъжка гимназия "Д-р Петър Берон". – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 18, 13 февр. 1973.

1 9 7 8

191. ФИЛИПОВ,Филип. Виден културен деятел. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 102, 29 авг. 1978.

1 9 8 0

192. МАРИНОВ,Методи. Виден писател. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 96, 12 авг. 1980.

193. САЛАМБАШЕВ,Анастас. Със заслужено място в българската литература и култура. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 129, 30 окт. 1980.

1 9 7 2

185. ДИЛЕВСКИ,Николай. Николай Врачев. – Р о д о п и, 1972, № 8, 24–25.

186. УЗУНОВ,Дичо. Изтъкнат родопски писател: 90 години от рождението на Н.Врачев. – О т е ч. ф р о н т, № 8510, 18 февр. 1972.

187. АНДРЕЕВ,Андрей. Със свое място в българската литература и култура. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 60, 23 май 1972.

188. КУЗМАНОВ,Георги. Спомени за човека и писателя. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 102, 31 авг. 1972.

1 9 7 3

189. ПРИМОВСКИ,Анастас. Николай Врачев. – В: П р и м о в с к и,Анастас. Бит и култура на родопските българи. Материална култура. С.,БАН, 1973, 565–566.

190. ПОПВАСИЛЕВ,Иван. Николай Врачев като учител в Одринската мъжка гимназия "Д-р Петър Берон". – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 18, 13 февр. 1973.

1 9 7 8

191. ФИЛИПОВ,Филип. Виден културен деятел. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 102, 29 авг. 1978.

1 9 8 0

192. МАРИНОВ,Методи. Виден писател. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 96, 12 авг. 1980.

193. САЛАМБАШЕВ,Анастас. Със заслужено място в българската литература и култура. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 129, 30 окт. 1980.

1 9 8 2

194. ВРАНЧЕВ,Николай. /Биогр.справка/. – В: Р е ч н и к на българската литература. Т.3. П–Я. С.,БАН,1982. 674–675. С библиогр.

195. ИГОВ,Светлозар. Преводът и българската литература. – С ъ в р е м е н н и к, 1982, № 4, 397–417.
История на преводната литература в България и мястото на Н. Врачев.

196. КАБАСАНОВ,Стайко. Николай Врачев (1882–1953). – Р о д о п и, 1982, № 9, 41–43.

197. СЕДЯНКОВ, Стоил. Николай Врачев и просветното дело в Средните Родопи. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 55, 11 май; № 56, 13 май 1982.

198. КЪМ 100-годишнината на Николай Врачев. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 135, 18 ноем. 1982.

199. ЧЕСТВУВАНЕ на родопски книжовници. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 136, 20 ноем. 1982.
Родопската секция при културно-просветен клуб "Тракия" в София чествува 100 г. от рождението на Н.Врачев и 90 г. на Тома Попратилов – Садукей.

1 9 8 3

200. КАРАПЕТКОВ,Петко. "Искат си инспектора".. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 4, 11 ян. 1983.
Коментар по повод протеста на среднородопци по уволнението на училищния инспектор Н.Врачев, изразен във в-к "Нар.воля".

201. ПРИМОВСКИ,Никола. Ученикът на Благоев. – Р а б. д е л о, № 47, 16 февр. 1983.

202. ВИДЕН книжовник и общественик. – Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 21, 19 февр. 1983.

Юбилейно събрание, посветено на 100-годишнината от рождението на Н.Врачев. Даден е и текстът на част от доклада на Н. Примовски.

203. ПРИМОВСКИ,Никола. Под сянката на смъртта. - Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян),№ 38, 31 март 1983.
Откъс от писмо на Кирил Маджаров до Н.Врачев.

204. НИКОЛАЕВА,Елена. Вечер за родопския книжовник /Н.Врачев в КДК-Смолян/. - Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 39, 2 апр. 1983.

205. КОСТАДИНОВ,Н. Книжовната традиция се обогатява. - Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 43, 12 апр. 1983.
За популяризиране творчеството на родопските книжовници.

206. ДРУГИТЕ за него. - Р о д о п с к и у с т р е м; Здравец (Смолян), № 1, 24 май 1983, с. 2.
Мисли за Николай Врачев във връзка със 100-годишнината му.

207. РОДОПСКА книжовна съкровищница. - Р о д о п с к и у с т р е м; Здравец (Смилян), № 3, 30 юли 1983, с. 7.
Съдържа: Николай Врачев.-Любим учител. - Из "По висините на Родопа". - Гневен протест. - Н.Врачев за проф.Балан, Ст. Шишков и Кирил Маджаров.

208. ПЕЧИЛКОВ,Андрей. "Учителят може да влияе..." - Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 79, 7 юли 1983.
Документ в ОДА-Смолян-Окръжно за дейността на Н.Врачев като училищен инспектор.

209. ЗАБИЛЕВА,Росица. Искри на просвета и култура. - Р о д о п с к и у с т р е м (Смолян), № 103, 1 септ. 1983.
Материали, свързани с дейността на Н.Врачев като окръжен училищен инспектор.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

А

Андреев, Андрей 187
Арнаудов, Ил. 36
Арсеньев, В. 136

Б

Байрон, Джордж 1,2,3
Балан (за него) 207
Благоев, Димитър (за него)140
Божиков, Кирил 181
Ботев, Христо 4
Брандес, Георг 48
Букорещлиев, Ангел 36,55-58,60

В

В.К. 10
Вазов, Иван 5 (за него) 5,143
Валс, Бланш 50а/24/
Василев, Борис 12
п.Василев, Борис 36
Вергилий Марон, Публий 6
Влайков, Тодор (за него) 103

Г

Г.К. 12
Горянов, Недьо 23,38
Гьоте, Йохан Волфганг 13,14,15
Гюйон, Шарл 50а/12,15-17,31,32 36/

Д

Дамиани, Енрико 34
Данте Алигиери 16,17
Делирадев, П. (за него) 131
Дечев, Васил (за него) 130
Дилевски, Николай 182,185
Димитров, Васил 170а
Доде, Алфонс 32б
Дорей, Луи 50а /34,35/
Драмалиева, Л. 43

Е

Есхил 18,19 (за него) 18

З

Забилева, Росица 209
Зографов, Драган 21, 22
Зуичин, Цачо 10

И

Ив.Г. 30
Игов, Светлозар 195

Й

Йосифов, В. 177

К

Кабасанов, Стайко 196
Кавалов, Янтай 30
Каравелов, Любен 20
Карапетков, Петко 200
Корней, Пиер 21,22
Костадинов, Никола 184,205

Костурков, Иван 23
Кузманов, Георги 188

Л

Ламартин 51
Латапи 50а/21/
Лорберт, А. 50а/18,19/

М

М.Г. 5
Мавров, Димитър (за него) 124
Маджаров, Кирил 203, (за него) 136,155,207
Мандес, Катюл 32б
Маринов, Методи 192
Мариноки, Л. 136
Мегре, Жак 50а/28/
Милев, Ал. 29
Миролюбов, В. 40
Молиер 25
Мопасан, Ги дьо 32б

Н

Немиров, Добри (за него) 144
Никитов, Г.С. 12
Николаева, Елена 204

О

Омир 28-32а,(за него)29,30,32

П

Попвасилев, Иван 190
Попвасилев, Ст. 10
Попратилов-Садукей, Тома 10
(за него) 199
Пелие, Анри 50а /33/
Петканов, К. (за него) 68
Петрарка, Франческо 34, (за него) 34
Печилков, Андрей 208
Пиер-Линел, Х. 50а/1,2/
Примо, Тасо - Вж Примовски, Анастас
Примовски, Анастас 12,34,43, 136,165а,171,174,183,189
Примовски, Никола 176,201,202, 203
Пушкин, Александър Сергеевич 35

Р

Рибиер, Жак 50а/37/
Робърт, Ч. 50а /29/
Русалиев, Вл. 30

С

Саламбашев, Анастас 193
Самоа, Р. 50а/5,6,7,26/
Седянков, Стоил 197
Сервантес, Мигел де 37
Сеяч 30, 32
Сивриев, Станислав 180
Симон, Шарл 38
Славейков, Пенчо 39, (за него) 53
Славейков, Петко Р. 41
Соколов, Г. 30
Софоклъ 42
Страшимиров, Антон 79

У

Узунов, Дичо 186

Ф

Фарней, М. 50а/3,4,22,23,25, 30/

Филипов, Филип 18, 191

Х

Хайне, Хайнрих 43,44,(за него) 43

Ц

Цветаров, Л. 10

Ч

Чилов, Н. (за него) 117,118

Чичовски, Г. 113

Ш

Швоб, Марсел 32б

Шекспир, Уйлям 46-48,(за него) 48

Шилер 49, 50а /20/

Шишков, Стефан Н. 129, (за него) 102,104,109,110,207

Шишманов, Д. 10

Ю

Юго, Виктор 52

Я

Яворов, П.К. 50

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор 3
Заслужена почит 4
Никола П р и м о в с к и. Виден родоповед и писател гражданин 6
Николай В р а н ч е в. Из "Моят живот" 16
Библиография 19
Николай Вранчев – автор, редактор, преводач, съставител. Отзиви за произведенията му 19
Статии от Николай Вранчев 30
Общи материали за Николай Вранчев 40
Именен показалец 47

НИКОЛАЙ ВРАНЧЕВ

Био-библиографски указател

Съставители Мария Керечева
Магдалена Добрикова

Редактор Иван Ставракев
Художник на корица Димитър Главчев
Машинописец Иванка Смиловска и Павлина Тасева

Тираж 400 Безплатно

Офсетова база при Народна библиотека "Иван Вазов"
гр. Пловдив